

PRO
EUROPA

PRO EUROPA

Gazeta Ligii PRO EUROPA Liga hírlapja – 9 / 1998

A doua întrunire a Adunării Culturilor Europei (ACE)

UNIUNEA EUROPEANĂ CA UNIUNE A DIVERSITĂȚII ȘI CONVERGENȚEI CULTURILOR

Între 26-27 septembrie 1998 a avut loc la Lisabona cea de a doua întrunire a Adunării Culturilor Europei, proiect inițiat de Fundația Yehudi Menuhin. Prezentăm aici textul invitației-program al întrunirii la care a fost invitat, ca reprezentant al minorității maghiare din România, domnul SZOKOLY Elek.

Prima Întrunire a ACE, care a avut loc la Parlamentul European la 21 noiembrie 1997, a abordat tema: „Cum poate respecta și promova Uniunea Europeană diversitatea culturilor sale?” Au luat parte la această primă întrunire reprezentanți a numeroase grupuri culturale precum și reprezentanți ai Parlamentului European, membri ai guvernelor și parlamentelor europene, alături de un număr mare de experți, dialogul lor întărind convingerea că unitatea Europei va câștiga în stabilitate dacă diversitatea ei va fi asigurată și protejată.

„Manifestul” și finalitățile ACE constituie un angajament de protejare și promovare a diversității culturale prin reprezentarea efectivă a fiecărui grup în cadrul instituțiilor europene. Lordul Yehudi Menuhin, fondatorul ACE, susține că Uniunea Europeană, care se autodefiniște drept o uniune a statelor, ar putea evolua și în direcția unei uniuni a culturilor și a unui „păzitor al culturilor”. ACE susține dreptul culturilor la protecția împotriva oricărei forme de naționalism și la promovarea legăturilor dintre grupurile minoritare și culturale ca o măsură de prevenire a oricărui fel de discriminare.

Cea de a doua întrunire a ACE (Lisabona, 26-27 septembrie 1998) își propune să analizeze modalitățile concrete de construire a Europei Culturilor. Principalul obiectiv al Întrunirii de la Lisabona îl constituie dezbaterea art. 1 al Tratatului Uniunii Europene: „Prezentul Tratat marchează un stadiu nou în procesul creării unei uniuni și mai strânse a popoarelor Europei în cadrul căruia deciziile să fie luate cât de transparent posibil și cât mai aproape de cetățeni”, iar proclamația din același articol statuează îndatorirea Uniunii: „de a se organiza într-o manieră care să demonstreze constanța relațiilor de solidaritate dintre statele membre și dintre popoarele lor”.

Reprezentarea culturilor trebuie să înceapă în interiorul culturilor înseși și să aparțină culturilor înseși. ACE reprezintă modalitatea de asigurare a acestei reprezentări, care nu se reduce la a fi o reprezentare propriu-zisă ci este și un mijloc de comunicare între culturi.

Întrunirea de la Lisabona are ca scop întărirea contactelor reciproce și a cooperării între grupurile culturale, prin prezentarea de informații comparative privind dezvoltarea socio-culturală a grupurilor participante la ACE.

Uniunea Europeană ca Uniune a Culturilor nu poate fi limitată exclusiv la noțiunea de state membre. Cultura și istoria îi unesc pe oameni independent de apartenența sau neapartenența lor la Uniunea Europeană.

Tratatul de la Maastricht (1992) și Tratatul de la Amsterdam (1997) au proiectat Uniunea Europeană în dimensiunea ei politică și economică. Europa secolului al XXI-lea nu poate fi doar Europa unui puternic sistem economic și monetar, ea trebuie să fie și o Europă a culturilor.

Uniunea Europeană trebuie să ia în grijă ei toate culturile sale, dar mai ales cele a căror voce nu a fost auzită pînă acum și cele pe cale de dispariție. Europa nu poate fi înțeleasă decît prin diversitatea culturilor sale.

Odorheul Secuiesc pluricultural și reflectarea lui în școală

Vineri, 24 septembrie a debutat oficial, la restaurantul „Gondúzó” din Odorheul Secuiesc, proiectul *Odorheul Secuiesc pluricultural și reflectarea lui în școală*, inițiat de Centrul Intercultural al Ligii PRO EUROPA din Tîrgu-Mureș și finanțat de Fundația pentru o Societate Deschisă. Alături de alte programe complementare ale *Centrului Intercultural*, acest proiect este menit să mențină și să dezvolte dialogul interetnic.

Proiectul constă într-o serie de cursuri și ateliere de lucru, la care vor participa cadre didactice, reprezentanți ai unor organizații neguvernamentale locale (de tineret și de femei) precum și ai unor instituții culturale locale. Aceștia vor constitui un grup de lucru mixt (etnic și confesional), format din 18 persoane. Cursurile și atelierile de lucru vor dura 5 luni și se vor axa pe tema interculturalității și a posibilității de realizare a educației interculturale în școală.

Pe baza experienței care va fi dobîndită se urmărește redactarea unui pachet de propuneri concrete adresate Ministerului Educației Naționale, în vederea introducerii educației interculturale în școală.

(L.A.)

Marius COSMEANU: „Soarele răsare și la Iași, Cluj sau Timișoara, nu numai la București.” (p.3)

HALLER István: „Fiecare face o reformă, se laudă și e laudat, după care este demis pentru că nu a făcut reformă.” (p.5)

Ricard JORDANA: „Constituțiile sînt făcute pentru oameni, iar nu oamenii pentru constituții.” (p.6)

Calendar

4-5 septembrie — Forum internațional: „*Europa regiunilor, rețele de cooperare*”, organizat la Budapesta de Rețeaua de Studii Europene Regionale și Asociația pentru Integrare Europeană și Cooperare Regională. Din partea LPE a participat Doina BACI.

10 septembrie — A avut loc la Șumuleu-Ciuc Forumul Național al ONG-urilor, „*Dezvoltarea Societății Civile*”. Din partea LPE a participat doamna Smaranda ENACHE.

10-14 septembrie — Inițiativa Civică din Belgrad a organizat o serie de cursuri în domeniul drepturilor omului și minorităților la Novi Sad, avându-l ca referent pe HALLER István, coordonatorul Biroului pentru Drepturile Omului din cadrul LPE.

12 septembrie — Curs al Colegiului Democrației: „*Unificarea Europei. Istoric și perspective*”, susținut de domnul Valentin STAN, profesor la Universitatea din București.

14 septembrie — Curs al Colegiului Democrației: „*Elemente de cultură și istorie a comunităților de romi din Transilvania*” susținut de doamna Letiția MARC, profesor la Universitatea de Vest din Timișoara.

15 septembrie — Atelier al Colegiului Democrației: „*Minoritatea catalană din Spania*”, avându-l ca referent pe domnul Ricard JORDANA, jurnalist BBC.

19 septembrie — Curs al Colegiului Democrației: „*Administrația publică locală*”, susținut de domnul FODOR Imre, primarul municipiului Tîrgu Mureș.

23 septembrie — Biroul pentru Drepturile Omului al LPE a fost vizitat de domnul Ivan FISER, reprezentant al Amnesty International.

24 septembrie — Debutul oficial al proiectului LPE, „*Odorheul Secuiesc pluricultural și reflectarea lui în școală*”, coordonat de dna Georgeta Buzás. Au fost prezenți Smaranda ENACHE, Laura ARDELEAN, Marius COSMEANU, HALLER István.

• Atelier al Colegiului Democrației constând în participarea studenților Colegiului la ședința Consiliului Municipal al orașului Tîrgu Mureș.

25 septembrie — Curs al Colegiului Democrației: „*Elemente de cultură și istorie a comunității maghiare din Transilvania*”, susținut de domnul TONK Sándor, profesor la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj.

25-28 septembrie — La cea de a doua întrunire a Adunării Culturilor Europei, care a avut loc la Lisabona a participat, ca reprezentant al minorității maghiare din România, domnul SZOKOLY Elek.

29 septembrie — „*Primăria Tinerilor*”, sesiune publică de absolvire a studenților ediției a IV-a a Colegiului Democrației.

Naptár

september 4-5 — „*A régiók Európája; együttműködési hálózatok*”, nemzetközi fórum, melyet Budapesten szervezett az Európai Regionális Tanulmányok Hálózata és az Európai Integrációs és Regionális Együttműködés Egyesülete szervezésében. A PEL részéről Doina BACI vett részt.

september 10 — „*A civil társadalom fejlődése*” címmel, a nemkormányzati szervezetek országos fóruma Csíksomlyón. A PEL részéről Smaranda ENACHE vett részt.

september 10-14 — A belgrádi Civil Kezdeményezés emberjogi és kisebbségjogi témakörben előadássorozatot szervezett Újvidéken, melyre előadóként HALLER Istvánt, a PEL Emberjogi Irodájának irányítóját hívták meg.

september 12 — „*Európa egységesítése. Történelmi visszapillantás és kilátások*”, Valentin STAN, a Bukaresti Egyetem tanárának előadása a Demokrácia Kollégiuma keretében.

september 14 — „*Az erdélyi roma közösségek kultúrájának és történelmének néhány eleme*”, Letiția MARC, a Temesvári Nyugati Egyetem tanárának előadása a Demokrácia Kollégiuma keretében.

september 15 — A Demokrácia Kollégiumának műhelygyakorlata „*A spanyolországi katalán kisebbségről*” Meghívott: Ricard JORDANA, a BBC munkatársa.

september 19 — „*A helyhatósági öngazgatásról*”, FODOR Imre, Marosvásárhely polgármesterének előadása a Demokrácia Kollégiuma keretében.

september 23 — A PEL Emberjogi Irodáját meglátogatta Ivan FISER, az Amnesty International munkatársa.

september 24 — „*A multikulturális Székelyudvarhely és tükröződése az iskolában*” címmel, a PEL új programjának hivatalos beindítása Georgeta Buzás irányítása alatt. Jelen voltak Smaranda ENACHE, Laura ARDELEAN, Marius COSMEANU, HALLER István.

• A Demokrácia Kollégiuma diákjai, műhelygyakorlat keretében, részt vettek a Marosvásárhelyi Városi Tanács ülésén.

september 25 — „*Az erdélyi magyar közösségek kultúrájának és történelmének elemei*”, címmel TONK Sándor, a Kolozsvári Babeș-Bolyai Egyetem tanárának előadása a Demokrácia Kollégiuma keretében.

september 25-28 — Az Európai Kultúrák Gyülekeztének második találkozója, Lisszabonban. A romániai magyar kisebbséget SZOKOLY Elek képviselte.

september 29 — „*A fiatalok Polgármesteri Hivatala*” címmel, a Demokrácia Kollégiuma végző diákjainak nyílt ülészaka.

Marius Cosmeanu

INTRAETNICE: No(r)DUL GORDIAN

Numeroasele dezbateri și mese mai mult sau mai puțin rotunde care ocupă astăzi orele de audiență maximă ale principalelor posturi de televiziune par, privite în ansamblu, ca formînd ele însele un

fel de *talk-show* pe subiectele de actualitate din societatea românească. Aceeași situație o întîlnim și în presa scrisă. Prin aceste subiecte se numără, pe lângă problema universității maghiare care, prin importanța care i se acordă, este de fapt și o încercare de a măsura — situație cu totul anormală din punct de vedere social — raportul de forțe dintre majoritate și minoritate (ca într-un conflict inter-etnic... de catifea), și tema federalismului. Dacă primul caz înseamnă de fapt o reactualizare sub altă formă a unei probleme (Liceul Bolyai) care acum mai bine de opt ani constituia principalul motiv (ori pretext?) al conflictului inter-etnic din martie 1990 de la Tîrgu-Mureș, cel de al doilea este, cel puțin în ultimele cinci decenii, o temă cu totul inedită.

Ca orice campanie de presă, și cea privind federalismul a avut un eveniment declanșator, și anume, de pe acum binecunoscutul articol al domnului Sabin Gherman, apărut în *Monitorul de Cluj* și intitulat *M-am săturat de România* (titlu care preluat de pe Internet, în lipsa caracterelor românești, apare în varianta *M-am saturat de Romania*, ilustrînd mai clar starea de fapt actuală, a încercărilor de (re)definire și re-găsire a identităților noastre regionale, naționale sau continentale).

După 1989, în România nu puține au fost subiectele care au dat naștere unor controverse de aceeași intensitate și de aceeași amploare ca cele legate de articolul domnului Gherman. Era firesc ca, ieșind dintr-o epocă în care cenzura ajunsesse instituție de stat, memoria colectivă să fie reîncărcată de abundența informațiilor și subiectelor interzise pînă atunci. O reparație inevitabilă și necesară. Ea a caracterizat de fapt toate statele postcomuniste.

Cu toate acestea, dintre subiectele dezbătute pe larg de opinia publică românească a ultimilor nouă ani, începînd cu prezentarea procesului și a averii soților Ceaușescu, pînă la temele ultimelor săptămîni, două dintre ele ies în evidență: problema monarhiei și cea a federalismului. Caracteristica lor aparte este

nu numai aceea că scindează societatea românească în tabere pro și contra — ambele susținîndu-și cu egală vehemență poziția — mult mai delimitate și mai clar definite decît în alte cazuri, dar îndeosebi aceea că soluționarea lor reprezintă o problemă de fond, organică, fiind legată de forma de guvernămînt, respectiv de cea administrativă, adică trimit implicit la dezbateri legate de Constituție.

Dacă problema monarhiei a ajuns într-un con de umbră, federalismul, așa cum am amintit, reprezintă un subiect de strictă actualitate — durată, intensitatea și/sau perspectivele sale fiind greu de pronosticat. Cert este că fiecare în parte stă la baza unor curente de opinie divergente, impermeabile. Diferența dintre efectele lor este aceea că în timp ce în primul caz curente de opinie — promonarhic și republican — sînt mult mai cristalizate, în cel de al doilea ele se află încă în formare.

Ceea ce aduce nou dezbaterea despre federalism la noi este că ea fragmentează (inclusiv pe fondul nemulțumirii față de actuala putere politică) îndeosebi linia considerată ca fiind democratică. Așa se face că în problema federalismului îi găsim de aceeași parte a baricadei atît pe un Cristian Tudor Popescu, Corneliu Vadim Tudor și linia naționalistă, cît și, de exemplu, pe domnii Octavian Paler, Ștefan Augustin Doinaș sau Alexandru Paleologu. Dacă în cazul primilor, atitudinea lor nu mai surprinde (este, dacă vreți, ca și cum am afla că la Cluj s-a mai construit o statuie), aducîndu-ne aminte de frica atavică a celor care înainte de 1989 etichetau verticalitatea unor Paul Goma, Mircea Dinescu sau Doina Cornea drept trădare, sau o plasau, nici mai mult nici mai puțin în sfera patologicului, cazul celor din urmă nu mai este unul cotidian. Încercînd să preia discursul naționalist și să îi dea o formă „bună”, „patriotică”, poziția lor, mai mult decît o punere în ecuație, decît un răspuns polemic, este în primul rînd unul paternalist, care încearcă să anihileze din start opinii de genul celor ale domnului Gherman. Legîndu-se mai degrabă de forma articolului decît de fondul problemei, criticii scriitorului clujean (las la o parte scandalagii) nu fac altceva decît să spună „nu” unei realități existente.

Se cunoaște faptul că, într-un moment de ironie, I. Brătianu a afirmat că România are nevoie de Ardeal, dar fără ardeleni. Aceleași poziții a caracterizat în trecut și Budapesta (după Dictatul de la Viena, mulți dintre ungurii ardeleni

au fost schimbați din funcțiile lor administrative pentru că, în concepția celor de la centru, nu prezentau încredere, pentru ca azi, ei să nici nu mai rămînă surprinși dacă, mergînd în capitala ungară, sînt considerați români). În aceste condiții (și exemplele sunt nenumărate), vocile sau revolta unora care își revendică dreptul la diferență este una îndreptățită. Frica de a vorbi sau a aborda problema federalismului nu denotă decît o lipsă de maturitate identitară, o slăbiciune care dovedește de fapt că revendicările sînt justificate. Federalismul nu este altceva decît o concepție care militează pentru un sistem de guvernare federativ. În România el este o problemă nu într-atît politică, cît una culturală și economică. Dacă el poate sau nu funcționa, rămîne de văzut. A nu da însă un răspuns la această problemă înseamnă a lăsa și pe mai departe loc „impresiilor”. În relația București-provincie (și este vorba nu numai de Ardeal) e loc de mai multe schimbări. Ele nu au avut loc, printre altele și datorită unei excesive „provincializării” a Bucureștiului ca centru, a unui loc în care au migrat mulți intelectuali din provincie. Faptul că, de exemplu, la emisiunea *Pro și contra* a domnului Paler, dedicată federalismului și care l-a avut ca invitat pe domnul Emil Hurezeanu, am putut vedea doi ardeleni, însă ambii trăind de ani buni în afara Ardealului, mi se pare emblematic. Ce autoritate poate avea pentru un ardelean „get-begeto-dac”, ca să zic așa, un alt ardelean (cu buletin de București de astă dată) — și mă refer la domnul Paler — pentru care faptul că marca germană este valuta de schimb în Ardeal, iar dolarul american în fostul regat, e vecină cu „revelația”? Acest lucru este știut de orice ardelean care se respectă, încă din 1990-91. Și exemplele similare nu se opresc aici. De ce toate duplexurile realizate în programul *Bună dimineața!* al ProTV-ului sînt realizate cu orașe transilvane? Răspunsul este dat de ceea ce am văzut scris pe tricoul unei tinere din București în vara acestui an: *Somebody loves me in Transylvania...*

Geo Bogza spunea că generația sa este cea mai dezinteresată și poate de aceea va apărea cîndva drept cea mai stupidă generație. Dacă generațiile din România acestui secol au oscilat între Paris și Moscova, via Berlin, cea de azi are șansa să facă un pas înapoi și să privească cu detașare spre ea însăși. Este dreptul ei să considere că soarele răsare și la Iași, Cluj sau Timișoara, nu numai la București.

Reforma în învățămînt sau Domnului Ministru, nimic despre Universitatea Maghiară

De ani buni, tot ce se întîmplă și ni se întîmplă primește numele de reformă. Cuvîntul a căpătat noi sensuri. Și chiar dacă schimbarea se lasă așteptată sau nu aduce în mod neapărat îmbunătățiri, reforma atrage după sine scuza cea mai plauzibilă și la care nu ți se mai cer și alte explicații. Ajunge să spui: „știți, sîntem în plină reformă” și interlocutorul te privește deja cu multă înțelegere.

Acum un an, la un seminar avînd ca temă problema învățămîntului în limbile minorităților naționale, unul dintre vorbitori afirma că înainte de a îndrepta situația învățămîntului în limbile minorităților naționale, trebuie să reformăm învățămîntul, afirmație repede îmbrățișată de cei prezenți. În spatele reformei în învățămînt, numărul claselor cu limba de predare alta decît cea română a continuat să scadă, manualele pentru învățămîntul în limba minorităților naționale continuă să fie traduse din limba română...

Și iată că reforma nu s-a lăsat mult așteptată. Pentru început am înlocuit niște termeni (vorbim acum despre arii curriculare, module), am înlocuit sistemul de notare pentru clasele primare, am introdus opționale și multe alte schimbări care vrînd nevrînd ne amintesc de teoria formei fără fond.

Interesate de reformă, cele care peste 3-4 ani vor fi agenții formatori ai „personalității dezvoltate armonios și creator și echilibrate social” (elevs ale Liceului Pedagogic) și-au exprimat părerea despre reforma în învățămînt sub forma unor scrisori adresate Ministrului Educației Naționale. Și chiar dacă au avut doar rolul unui exercițiu la clasă, aceste scrisori, din care prezentăm cîteva fragmente mai jos, demonstrează — atît prin lipsurile pe care le semnaleză, cît și prin cele de care suferă redactarea lor — că și sistemul de învățămînt se va reforma peste... 20 de ani. (L. A.)

Întrebările viitorului dascăl către ministrul său

„Domnule Marga, vă aduc la cunoștință (sic!) că în învățămîntul românesc nu toate merg ca pe roate. Nu știu dacă realizați asta dar sper că nu vă faceți că nu realizați (A.M.). În teoria educației, care se predă la Liceele Pedagogice, în clasa a XI-a ne învață că: rezultatul oricărui act de învățare se exprimă în posibilitatea utilizării ulterioare de către elev a celor învățate (M.P.), dar în acest caz vă rog să-mi explicați, Domnule Ministru, de ce la Liceele Pedagogice se studiază fizica, chimia și matematica cu același conținut ca și la liceele cu profil real? (C.M.) Disciplina fizică (sic!), am studiat-o și în școala generală și în liceu. N-am înțeles prea multe, nu mi-a plăcut, dar am fost nevoită și obligată să o învăț pe derost. N-am să folosesc niciodată aceste cunoștințe (sic!), pe care să fiu sinceră deja le-am uitat (D.R.), și așa adăuga, că un matematician nu trebuie să fie și lingvist, iar un lingvist nu trebuie să fie și expert în economie (A.M.) Și încă ceva, ca să nu existe neconcordanțe între teoria educației și realitatea învățămîntului românesc, dacă nu-l putem schimba pe acesta din urmă... încerca-ți atunci să modificați teoria (P.S.).

Și tot la pedagogie învățăm că: cantitatea și calitatea cunoștințelor (sic!) selectate trebuie să fie în concordanță cu particularitățile profilului psihologic al vîrstei. S-au operat

Scrisoare deschisă

Domnului Deputat Anghel STANCIU
Președinte al Comisiei pentru Învățămînt
a Camerei Deputaților
Parlamentul României

Domnule Președinte,

Organizațiile de drepturile omului din România:

- Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului din România — Comitetul Helsinki (APADOR-CH)
- Asociația Pentru Dialog Interetnic Cluj
- Asociația Pro Democrația
- Liga Apărării Drepturilor Omului (LADO)
- Liga Pro Europa
- Project on Ethnic Relations
- Societatea Independentă Română a Drepturilor Omului (SIRDO)

își exprimă insatisfacția în privința formulării restrictive a articolului 123 privind învățămîntul superior în limbile minorităților, adoptată de Comisia prezidată de Dumneavoastră.

Vă atragem atenția că, în această formulare, standardele existente în România în privința drepturilor minorităților ar fi drastic reduse.

Organizațiile de drepturile omului din România sus-amintite vă solicită să inițiați rediscutarea azi, 30 septembrie 1998, în Comisia de Învățămînt a Camerei Deputaților, a textului articolului 123 privind învățămîntul superior în limbile minorităților naționale și adoptarea lui într-o formulare corespunzătoare literei și spiritului Constituției și tratatelor la care România este parte.

București, la 30 septembrie 1998

unele schimbări în programele de învățămînt, și acum se studiază psihologia la clasa V-a și filosofia pentru copii la clasa a II-a. Fiind două materii care sînt greu de înțeles și la liceu, vă întreb, Domnule Ministru la ce îi folosește aceluși copil? De ce nu s-a introdus materia Literatura pentru copii?(A.L.) Căci vorba aceea (sic!) degeaba cerințele sînt atît de mari, dacă copii nu înțeleg ceea ce învață.(B.T.).

Care mai este în ziua de azi rolul unui învățător? El trebuie să predea, să pună note în catalog (un număr de note, pe care Ministerul îl impune). Despre necesarul de informații al elevilor? (P.D.) În învățămîntul nostru ar trebui restructurată programa de învățămînt pentru ca elevii să-și însușească cu adevărat ceea ce este important, și nu în ultimul rînd pentru a diminua starea de stress cu care zilnic se confruntă elevii. Și citez din nou din pedagogia tradițională: selectarea se face în mod integrativ prin comprimarea cunoștințelor (sic!) nesemnificative în favoarea altora mai semnificative și mai eficiente din punct de vedere instrumental și operațional. Nu e cam utopic? (M.C.)

Și în final, Domnule Ministru, nu credeți că există o neconcordanță între teorie și practică, vă rog să mai reflectați (A.O.Ș.) și gîndiți-vă bine la riscurile acestui «experiment». (C.C.)”

Reforma pro forma

Miniștrii vin, miniștrii pleacă. Fiecare face o reformă, se laudă și e laudat, după care este demis pentru că nu a făcut reformă. Într-o emisiune de știri, purtătorul de cuvânt al Ministerului Educației Naționale, referindu-se la domnul ministru Andrei Marga, a folosit termenul de „părintele reformei în educație”. Gîndul m-a dus la Stalin, care și el a fost un mare părinte.

În perioada ante-Marga învățămîntul se baza pe acumularea informațiilor de o utilitate îndoielnică (numărul vacilor din China, spre exemplu), și nu pe formarea aptitudinilor de folosire a informațiilor. Începînd deja din clasa întâi, orele aduceau foarte mult cu acele cursuri universitare la care lectorul predă sec, iar studenții notează cît apucă pentru a avea din ce învăța acasă. Nici urmă de interacțivitate, de dialog. Copii de zece ani erau încărcăți cu cîte 30 de ore pe săptămîină (cadrele didactice cu 20, căci ele trebuie să se pregătească pentru ore — de parcă copiii nu ar avea aceeași datorie). În aceste condiții părinții aveau o singură șansă de a nu lăsa copilul să se îndobitocască complet: să îl învețe ei înșiși (sau cu ajutorul profesorilor bine plătiți), în afara orelor de școală. Erau avantajați părinții care se pricepeau la teoria mulțimilor, la plăci tectonice, adjective și epoca primitivă.

Ce s-a schimbat prin marea reformă? Numărul și data vacanțelor; au fost introduse, de asemenea, niște „perioade de evaluare”, notele au fost înlocuite cu calificative în cadrul învățămîntului primar, au apărut materii opționale. Nici primele trei măsuri nu soluționează în vreun fel deficiențele anterioare, și nici ultima, din moment ce materiile așa-zis opționale sînt impuse de către direcțiunile școlilor (pentru altceva nu există profesori, condiții etc.), iar materiile obligatorii sînt structurate la fel ca înainte, accentuîndu-se latura de memorare și ignorîndu-se cu desăvîrșire dezvoltarea deprinderilor de gîndire.

Reforma care nu modifică în esență starea de fapt, nu este reformă. Din păcate, ceea ce am afirmat aici folosind timpul trecut, referindu-mă la perioada ante-Marga, se poate suține și despre starea prezentă a sistemului nostru de învățămînt.

Ajunge să aruncăm doar o privire în manualele copiilor ca să ne dăm seama de modul în care sînt învățați copiii noștri.

Ca mostră am folosit primele lecții din cîteva manuale de clasa a V-a.

Matematică. Definiție pe fond albastru (ceea ce înseamnă că trebuie știută pe de rost și reprodusă papagalicește): „*Numerele pare sînt acele numere naturale, la care unitățile au cifrele 0, 2, 4, 6 sau 8.*”

Geografie. Prima lecție (*Dezvoltarea geografiei*) începe cu 15 nume de persoane și 16 date istorice ce trebuie memorate. Se vorbește frumos despre descoperirea Americii, Australiei, dar copiii încă nu au învățat despre continente, habar nu au unde este America sau Australia, ce sînt ele. „*Forma cometelor este asemănătoare celei a stelelor cu coadă.*” Fie vorba între noi, stele cu coadă nu există, iar cometele, chiar fără

mai ales ce înseamnă „corespunzător” în contextul de față? Cînd am fost nevoit să soluționez această problemă ca un părinte grijuliu ce mă aflu, am avut o stare de spirit pentru a cărei descriere aș găsi doar un cîmp lexical necorespunzător dezvoltării moralei tinerei generații. În general, definițiile (care trebuie memorate pînă la ultima) se ridică la acest nivel elevat al unui copil de zece ani: „*Cuvintele care exprimă însușiri neobișnuite ale obiectelor și care au ecou în sensibilitatea cititorului se numesc [...]*”. Cititorii noștri ne pot trimite cuvîntul cheie, dacă îl găsesc, la adresa menționată în ultima pagină a acestei gazete. Dar tare mi-e teamă că după ce copii parcurg acest tip de învățămînt „reformat”, întrebările stu-

coadă, nu au nimic asemănător cu stelele, nici măcar în privința formei. Doar în Evul Mediu era acceptabilă o astfel de definiție (care, firește, trebuie memorată).

Istorie. „*Teritoriul Egiptului a fost împărțit în 38 de nome (circumscripții), conduși de nomarhi (guvernatori).*” De ce este atît de important numărul circumscripțiilor? În istoria multimilenară a Egiptului acest număr nu a fost constant. Și de ce nome și nomarhi? Aceste denumiri grecești, nu-i spun nimic unui copil de zece ani, sînt doar niște termeni care, din nou, trebuie memorăți fără nici un rost.

Limba și literatura română (pentru copiii români, maghiari, germani și alte naționalități). Se cere explicarea sensului cuvintelor: „tăvălug”, „gânsac”, „sulger”, „vel-vistiernic”, „curechi”, „celest”, „arșic”, „hâd”, „nimb”. Sau „*precizați starea de spirit a mamei lui Dănuț, folosind cuvinte din cîmpul lexical cores-* punzător”. Ce este un cîmp lexical, dar

pide, de trei milioane ale PRO TV-ului, vor fi pentru ei adevărate enigme.

Am cugetat mult (cît voi fi fost în stare după ce încercasem să rezolv tema de casă a copilului la limba română — apropo, oare cum s-ar fi descurcat parlamentarii noștri, mari luptători ai ideologiei „cunoașterea limbii române este o obligație a fiecărui cetățean”), și mi-am dat seama că reforma învățămîntului totuși a avut loc. Pentru că, dacă pînă acum puteam să-mi liniștesc copilul îndemîndu-l să nu învețe toate prostiile din manuale, de acum încolo această atitudine normală față de definiții extragavante — ca să nu le zic altfel — nu-și mai are loc. De vreme ce nu vor mai avea loc examene de admitere pentru continuarea studiilor, ci va conta nota primită la stelele cu coadă, am de ales între două posibilități: nu-mi las copilul îndobitocit, mai bine să rămîină cu opt clase, sau... să meargă cu valul. Asta da, opțiune!

Constituțiile sînt făcute pentru oameni, iar nu oamenii pentru constituții

— interviu cu Ricard JORDANA —

În data de 15 septembrie, în cadrul Colegiului Democrației a avut loc cursul „Minoritatea catalană din Spania” avîndu-l ca referent pe jurnalistul de origine catalană, Ricard JORDANA. Dommul Jordana a avut amabilitatea să ne răspundă cîtorva întrebări pe care i le-am pus cu această ocazie.

Comparînd minoritățile din Europa occidentală cu cele din Europa de est, diferența care iese imediat în evidență este că acestea din urmă au, aproape toate, un corespondent statal, o țară de origine dacă o putem numi așa, pe cînd cele din Europa de vest, nu. În opinia dumneavoastră, această diferență atrage după sine o diferență în potențialul conflictual al regiunii?

R.J.: Majoritatea minorităților naționale din Europa occidentală — din țări precum Spania, Franța, Marea Britanie — sînt minorități care nu au un stat național propriu: nu există nici un stat velș care să sprijine revendicările minorității velșe din Marea Britanie, așa după cum nu există un stat catalan care să sprijine revendicările catalanilor din Spania și Franța. Faptul că, de pildă, catalonii nu au un stat îndărătul lor, cum au de exemplu maghiarii din Transilvania, poate desigur conduce la un alt tip de potențial conflictual. N-aș spune însă aceasta trebuie neapărat să ducă la conflict, cred însă că toate datele problemei sînt cu siguranță altele. Nu cred că existența statului ungar (mai mult sau mai puțin conștient de problemele cu care se confruntă minoritatea maghiară în România de astăzi) trebuie neapărat să conducă la conflict; cred în schimb că pune întreaga problemă într-o lumină diferită. Destinul maghiarilor din România ar fi complet diferit — nu știu dacă în bine sau în rău — dacă nu ar exista un stat maghiar. Să privim și din alt unghi. Să ne oprim puțin asupra acordului de pace din

Irlanda: s-a făcut un progres foarte important în Irlanda de Nord prin acest acord la care au ajuns statul britanic și cel irlandez în Vinerea Mare, cu puțin înainte de sărbătoarea Paștelui din acest an. Am credința fermă că unul din cele mai importante motive în virtutea căruia s-a încheiat acest acord este tocmai faptul că există un stat irlandez. Mai cred, de asemenea, că prevederile, clauzele acordului ar fi de natură diferită — nu susțin că ar fi mai bune ori mai rele — ci pur și simplu diferite, dacă n-ar exista statul irlandez. Lobby-ul irlandezilor ar fi mai slab conturat, asta e clar, influența pe care ar putea-o cîștiga statul britanic asupra Irlandei de Nord ar fi mai mare. Acordul este în forma în care este tocmai datorită existenței statului irlandez. Acesta poate exercita influență, poate exercita presiuni. Revenind la spațiul transilvan, nu cred totuși că faptul că există un stat maghiar ar ridica neapărat dificultăți suplimentare Transilvaniei. Există un motiv foarte puternic, un motiv evident pentru care statul român și cel maghiar ar trebui să ajungă la propriul acord din Vinerea Mare. Consider că, dacă România dorește să devină parte a UE în viitorul

apropiat, ea trebuie să cadă de acord cu Ungaria asupra unei serii de probleme. Și nu cred că ar fi prea greu dat fiind faptul că ne îndreptăm cu toții spre o Europă federală; în decursul a două sau trei generații desigur că va rămîne foarte important faptul de a vorbi maghiara, româna, catalana ori spaniola, însă oamenii se autopercep tot mai mult ca europeni, împărțînd un număr tot mai mare de valori și o viziune comună asupra unui număr crescînd de probleme.

Ați afirmat, în prelegerea pe care tocmai ați susținut-o, că nu i s-a conferit Cataloniei o autonomie deplină, că instituțiile spaniole nu au fost înlocuite, ci doar dublate de cele catalane, statul spaniol argumentînd că acestea sînt prevederile constituționale. Nu este oare păguboasă această percepție esențialistă a constituției, de fapt dat, imuabil?

R.J.: Constituțiile sînt făcute pentru oameni, iar nu oamenii pentru constituții. Aceasta nu se aplică doar în cazul constituțiilor, ci întregii noțiuni de stat. Mulți europeni suferă din cauză că sînt nevoiți să trăiască în state ce nu sînt niciodată rezultatul unor modele gîndite să vină în întîmpinarea nevoilor cetățenilor lor, ci mai degrabă rezultatul conflictelor, al istoriei, al opresiunii, al luptelor dintre imperii. Am credința că nu cetățenii sînt aceia care trebuie să vină în întîmpinarea nevoilor statului, ci statul în întîmpinarea nevoilor cetățenilor; am credința că Europa trebuie să vină în întîmpinarea nevoilor cetățenilor săi indiferent că aceștia sînt români, catalani, baști, ori maghiari: sîntem cu toții europeni, avem aceleași nevoi și aceleași drepturi, și trebuie să conviețuim în condiții de egalitate. La sfîrșitul secolului XX acest lucru ar trebui să le fie limpede celor care dețin puterea, și ar trebui luate măsuri pentru garantarea libertăților fundamentale tuturor cetățenilor; faptul de a fi român ori maghiar nu ar trebui să presupună drepturi mai multe ori mai puține decît ale oricui altcuiva. Noi, europenii, trebuie să găsim calea; cred că cel mai bun mod de a aborda această problemă care încă ne mai bîntuie după atîția ani este acela de a încerca să construim o Europă nouă, federală, de a ieși din suficiența de sine și anchilozarea statelor națiune.

Primul regim dictatorial al Spaniei instaurat în perioada interbelică a interzis, printre altele, folosirea catalanei. Care a fost reacția comunității internaționale?

R.J.: Cred că nu e exagerat să afirm că pînă și astăzi există un mare grad de complicitate între marile state națiune în ceea ce privește tratamentul minorităților care nu au un corespondent

statal. În acei ani, în 1924, orice presiune exercitată asupra guvernului spaniol nu ar fi putut veni decât din partea unor țări precum Franța sau Marea Britanie. Italia încăpuse pe mîmile fascismului, iar Germania se confruntau cu consecințele Weimarului. Însă Franța sau Marea Britanie își aveau și ele propriile probleme legate de minorități și ultimul lucru pe care l-ar fi făcut ar fi fost să protesteze. Ele considerau că drepturile minorităților nu meritau să fie apărate. De pildă, francezii socoteau că este nelalocul ei orice mențiune a faptului că există culturi diferite în perimetrul Franței ori Spaniei, culturi diferite de cea majoritară. Așa că au păstrat o tăcere totală, ceea ce a devenit încă și mai dăunător după războiul civil. Se amintește foarte puțin sau deloc despre represiunea pe care fascismul spaniol a exercitat-o asupra minorităților în timpul și după războiul civil. Oameni de știință absolut prestigioși manifestă foarte puțină sensibilitate față de acest subiect. Aș pomeni în acest context strălucitul eseu al unui istoric ceh care arăta că istoricii proveniți din aceste națiuni mari ale Europei, Italia, Franța, Germania, Marea Britanie, și care au fost fondatorii celor mai importante curente ale istoriografiei, au un mod cu totul diferit de a se raporta la istoria națiunilor mici precum Cehia. Bănuiesc că, dacă un istoric din Transilvania s-ar hotărî să scrie despre soarta minorităților din Spania în timpul regimului lui Franco, el ar ajunge la concluzii semnificativ diferite de celea ale colegilor lui francezi, britanici, germani ori americani.

În urma procesului devolutiv din Spania, au luat ființă 17 regiuni din care însă numai trei erau regiuni istorice, restul de 14 fiind create artificial. Crearea acestor 14 regiuni ar putea fi interpretată ca o tentativă a statului spaniol de a contrabalansa revendicările celorlalte trei?

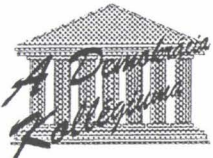
R.J.: Tehnocrații spanioli au dorit să potolească temerile armatei spaniole (armata spaniolă nu a trecut prin schimbări semnificative după moartea lui Franco, iar atitudinea ei este una de împotrivire la orice formă de autonomie, de împotrivire la orice formă de recunoaștere a cetățenilor spanioli de altă naționalitate decât cea spaniolă). Nu putea avea loc nici o recunoaștere a alterității chiar sub ochii lor. Singura cale de a încerca delegarea unor drepturi, a unui anumit grad de autonomie atât baștilor cât și catalanilor, și prin aceasta legitimizarea lor în cadrul noului stat democratic spaniol, a fost ca înainte de toate să se negocieze cu baștii și catalanii un soi de autonomie diluată, o umbră doar a autonomiei de care se bucuraseră în cadrul celei de a doua republici care a fost atât de violent strivită de fascism; pentru a face armata spaniolă să accepte aceasta, întregul proces trebuia să pară o divizare a Spaniei potrivit unor criterii de funcționalitate și modernizare. Așadar aveam nevoie de autonomie nu din cauză că există înlăuntrul țării națiuni diferite care vorbesc limbi diferite și avînd culturi diferite, ci mai degrabă urma să împărțim Spania în diferite regiuni autonome din cauză că aceasta ar fi servit mai mult țelului modernizării: o administrație mai bună, servicii mai bune, o educație mai bună, o asistență medicală mai bună pentru fiecare spaniol, indiferent de regiune. Aceasta este cauza pentru care regiuni ce nu au avut niciodată nici o urmă de identitate națională ori barem regională, s-au trezit dintr-o dată cu un nivel de autonomie mai mare decât ar fi visat vreodată. Regiuni renumite doar pentru vinul pe care îl produceau — La Rioja — ori regiuni un pic izolate pentru că se află între două regiuni mai mari, cu personalitate mai accentuată, s-au trezit dintr-o dată cu un parlament propriu, cu o administrație proprie, ceea ce a

suscitat desigur foarte mult interes. S-au creat astfel locuri de muncă pentru foarte mulți oameni care altfel ar fi emigrat spre alte regiuni ale Spaniei sau chiar în străinătate. S-a creat așadar un peisaj complet diferit. Și nu în cele din urmă, pentru partidele politice s-a creat un nou spațiu de manevră, în care își puteau distribui influența. De pildă, dacă ai nevoie de voturi într-un spațiu cum este Dobrogea și dai Dobrogei un guvern autonom, atunci poți crea locuri de muncă, poți crea un departament al sănătății, un departament al educației, un departament al transporturilor, poți crea așadar filiale, filiale ale filialelor, și în consecință poți începe să dai oamenilor locuri de muncă, bani, proiecte. Poți crea influență pe care o poți folosi și în scopuri

electorale. Asta a făcut statul spaniol. În același timp, statul spaniol a încercat să dilueze, prin această tactică, revendicările de autodeterminare națională ale baștilor și catalanilor susținînd că acestea erau o parte a procesului de descentralizare care tocmai avea loc, menit doar să eficientizeze funcționarea structurilor administrative. Dar că aceasta nu pune sub semnul întrebării unitatea Spaniei ca atare. Au încercat să se autoiluzioneze în felul acesta, ceea ce nu este decât strategia struțului: îți vîri capul în nisip și te faci că nu se întîmplă nimic. Cincisprezece ani au fost irosiți în direcția asta fără nici un rost căci frontul basc iată că supraviețuiește, iar catalanii sînt mai sceptici ca oricînd în ce privește Spania. Catalanii ar fi bucuroși să vadă Spania dizolvîndu-se în Europa, dispărînd de pe scena istoriei. Ei doresc să fie europeni și catalani în același timp, mult mai important însă fiind pentru ei să fie europeni, cel puțin pentru majoritatea catalanilor; desigur, cultura catalană e grozavă, este propria lor cultură pînă una alta, însă ei se socotesc în primul rînd europeni. Probabil sîntem situați precum danezii: ne aflăm într-o poziție strategică, sîntem puntea dintre Peninsula Iberică și Europa; dar nu asta ni se pare cel mai important, nu trăim cu impresia că vorbim cea mai frumoasă limbă din lume, ea este pur și simplu a noastră, este felul nostru de viață, este identitatea noastră. Cîntărește mai greu însă faptul de a fi europeni decât de a fi catalani. Aici se află diferența dintre naționalismul catalan — un termen impropriu, dar nu știu cum altfel să-l numesc — și naționalismul spaniol: acesta din urmă pedalează pe ideea că Spania este ceva cu totul și cu totul diferit. Ministerul spaniol al turismului atrăgea în anii regimului Franco turiștii străini — sector foarte important pentru Spania, fără de care praful s-ar fi ales de noi — a reușit, zic, să-i atragă pe turiștii străini care aduceau mult dorită valută (cohorte de turiști străini au început să vină în Spania în anii șaizeci din Germania, din Franța, din Marea Britanie, turismul constituind una din cele mai mari industrii ale Spaniei) folosindu-se obsesiv de sloganul „Spania e altfel”, „Spania e diferită”. Iar aceasta spune totul.

A consemnat Doina Baci

A politikai melléfogásoktól a kisebbségek problémáin át egy város polgármesteri hivataláig

A Demokrácia Kollégiuma negyedik évének utolsó kurzusai és műhelygyakorlatai szeptemberben voltak, öt előadás kevesebb mint három hétbe besűrítve, és bár utolsók voltak, nem hiányzott belőlük az újdonság, sőt nagyon is fontosak és érdekesek voltak.

Nagyon hasznos és talán egyik legjobb előadás Valentin Stan politológus előadása volt. Bemutatta Románia európai integrációját, ennek előnyeit, hátrányait, feltételeit és a párbeszéd létrejötte után megvilágította előttünk, hogy a felelőtlen politikusaink a hibásak és ők a valódi okai, hogy nem vagyunk az EU és a NATO bővítési listáján. Többek között arról is beszélt, hogy egy demokrácia, mint a hazai, mitől és miért "fajulhat el" és, hogy ki is lenne — vagy az — ezért a hibás. Kiemelte itt azt is, hogy Romániában, az Alkotmány értelmében, az államnak és a román többségnek teljesen mindegy kellene legyen, hogy egy magyar vagy más nemzetiségű, beszél-e vagy sem az állam nyelvét. Ez az illető egyén — a magyar vagy más nemzetiségű — saját, személyes problémája, amivel neki egyedül kell majd boldogulnia. A jó előadói stílus és az érdekes témának a hatása „agytágító” volt, és főleg nagyon elgondolkodtató.

A katalán kisebbség történelméről, múltjáról-jövőjéről, tartott előadást Ricard Jordana, a spanyolországi katalán kisebbség tagja. Érdekes volt hallani egy nyugati állam, jelen esetben Spanyolország, kisebbségének a problémáit, a Franco-diktatúra korában és most. Szó volt a kisebbség problémáinak a megoldásáról a nyugat európai országokban, az "etnikai paradoxonról", az etnikai vagy vallási alapú fanatizmusról, a városállamok (pl. Andorra) politikai helyzetéről és sok más érdekes kérdésről.

Letiția Marc, a Romániában élő roma kisebbségről beszélt. A cigányok vagy romák a 15. századtól már egész Európa területén fellelhetők. Indiából vándoroltak és Görögországban hosszabb ideig tartozkodtak, innen származik a cigány elnevezés is, és nagyon sok görög szokást és szót vettek át tőlük. Romániában a cigányok jelenléte a 13. század után bizonyított,

mint szolgák kerültek ide és főleg az ortodox templom által befolyásolt többség tette őket azzá. A cigányok történelmének áttekintése után, szó volt a szokásokról, hagyományokról, hiedelmekről, vallásukról, életükről, életfelfogásaikról, kasztjaikról. Cigányzenével, fotókkal és egy cigányesküvő videófelvételével felvértezve egy nagyon jó előadás volt, ami segített jobban megismerni és elfogadni egy mellettünk élő ismeretlen, hagyományokban gazdag népcsoportot. A hiányosága az előadásnak a cigányság jelenlegi problémáinak a megkerülése volt, és sajnos mi sem nagyon kérdeztünk rá, pedig talán ez lett volna a legfontosabb, a cigányság problémái és ezek lehetséges megoldásai.

Fodor Imre, Marosvásárhely polgármesterének előadása nem volt ellentmondásoktól mentes. Elmondta, hogy mi is egy polgármester hatásköre, a polgármesteri hivatal működési elvét (és az ezt meghatározó törvényekről is beszélt), a hivatal viszonyait az állami és civil intézményekkel. Ismertette a helyi közigazgatás előnyeit, az ezt befolyásoló és akadályozó törvényeket, a polgármesteri hivatal köztisztviselőinek beosztását és feladataikat. Az ellentmondás a tanári allűrökben nyilvánult meg. Nem egyenrangú félként kezelte, hanem egy nebuló-tanár kapcsolatot alakított ki, felkérve, hogy írjuk le amit mond, megadva a lecke (!) címét is, szinte szótagolva, hosszú szünetekkel diktálta azt. Nagyon zavaró volt, hogy végig állva beszélt, ellenőrizve, hogy írunk-e? Jó pont, hogy a szakszavakat magyarul is lediktálta. Ez az előadás hasznos volt, „Az Ifjak Polgármesteri Hivatala” szempontjából is, amikor részt vettünk egy városi tanácsgyűlésen. Majd, pár napra rá, ugyanitt „eljátszottuk”, hogy mi vagyunk a tanácsosok, sajnálatunkra nagyon kevesen voltak jelen az igazi tanácsosok közül, és a jelen levők a felvetett „problémákat” földtől elrugaszkodottnak tartották, pedig...

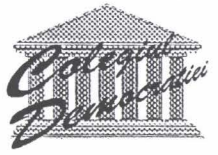
Az utolsó előadást Tonk Sándor, a magyar kisebbségről tartotta, ami nagyon érdekes előadás volt mert teljesen más megvilágításba helyezte a magyar kisebbség történelmét, mint ahogy azt eddig megszoktuk az iskolai történelemkönyvek dajkameséből. Szomorú volt látni, hogy egy ilyen fontos előadáson csak 14-en voltunk, ebből is 9 magyar mivel ez az előadás főleg a román anyanyelvűeknek lett volna fontos, hisz mi magyar anyanyelvűek ismerjük népünk történelmét, bár azért sok újat tudhattunk meg mi is, de ők kevesebbet tudnak és mások az ismereteik, ezért fontos lett volna ha ezen az előadáson mindannyian részt vesznek. Javasolom a programszervezőknek, hogy a jövőben a kisebbségekről szóló előadásokat a „tanév” elején kellene megtartani, mivel egy etnikai szempontból vegyes csoportot hoznak létre a felvételkor és ezért fontos, hogy a többség és kisebbség minél hamarabb megismerje egymás kultúráját és történelmét.

Nagyon hasznosak voltak ezek a kurzusok, sok új és hasznos dolgot hallottunk és tudtunk meg, amit máshol sehol sem tudtunk volna elsajátítani.

Ugyanez érvényes a Demokrácia Kollégiuma egész előadássorozatára is.

*Csiki Erzsébet, Lucaciu András, Keresztes Barna
a Demokrácia Kollégiuma IV. évfolyamának hallgatói.*

Primăria Tinerilor

În data de 29 septembrie 1998, în prezența a numeroși reprezentanți ai autorităților locale, a avut loc sesiunea publică de absolvire a studenților ediției a IV-a a Colegiului Democratiei.

Am absolvit sau nu? O întrebare cu o tentă vădit retorică, deoarece toți cei 24 de studenți ai ediției a patra a Colegiului Democratiei am absolvit. După ce pe parcursul unui an studenții (denumiți de cei care le vegheau activitatea „colegiști”), au colindat sinuoasele cărări ale teoriei și practicii politice românești și

de 9 puncte, elaborate și prezentate de „colegiști” în fața adevăraților consilieri locali. Tensiunea a crescut și mai mult în rîndul tinerilor aspiranți cînd au remarcat că în sală se găsesc atît primarul Fodor Imre, subprefectul județului Mureș Burkhardt Árpád cît și vicepreședintele Consiliului Județean, Virág György. Sosise

Mureș, la modernizarea stațiilor de autobuz și la amenajarea de piste și parcuri pentru persoanele care circulă cu bicicleta. Nu în ultimul rînd „colegiștii” s-au gîndit că Tîrgu Mureșului i-ar sta bine și cu o parcare auto supraetajată și chiar cu un Club Alternativ, un loc de întîlnire nu atît de strident cum este discoteca, dar

nici atît de rigid cum este școala – lucrul pe care îl remarcă de fapt fiecare tînr tîrgumureșean fiind lipsa unor posibilități cît mai diverse de a-și petrece timpul liber, existența unui singur șablon, din acest punct de vedere, în care fie că vrei, fie că nu, trebuie să te încadrezi.

Fiecare problemă din cele enumerate, a fost studiată în detaliu, fiecare dintre acești tineri fiind convins că soluțiile identificate sînt cele corecte, care puse în aplicare ar putea duce la rezolvarea acestor situații; tot ce le rămînea de făcut era să îi convingă pe cei „mari” de acest lucru. Și-au expus

nu numai, iată că a venit și timpul de a arăta dacă au priceput sau nu ceva. Pentru a putea face față cît mai bine ultimei încercări la care au fost supuși, „colegiștii” au audiat cursul susținut de primarul municipiului Tîrgu Mureș, Fodor Imre, care le-a prezentat „bucătăria” instituției primăriei, maniera de organizare și funcționare a acestei autorități locale de ajutorul căreia fiecare cetățean are nevoie la un moment dat. Paradoxal este însă faptul că puțini cunosc multitudinea operațiilor care fac ca această instituție să funcționeze (sau, după părerea altora, să nu funcționeze). „Colegiștii”, cu entuziasmul utopic al vîrstei, s-au hotărît însă să transforme Primăria, măcar pentru cîteva ore, într-un organism perfect; în consecință, ei au pus la cale, în data de 29 septembrie 1998, o ședință fictivă a Consiliului Local. Ordinea de zi a acestei ședințe a numărat nu mai puțin

momentul ca munca lor de aproape un an să fie prezentată, chiar de către ei.

Președintele de ședință a dat startul, iar primul punct de pe ordinea de zi a fost atacat, și anume proiectul de hotărîre privind acordarea de facilități acelor societăți comerciale care își oferă serviciile în ajutorarea cazurilor sociale existente în oraș. După ce expunerea de motive a fost prezentată de către un consilier, iar propunerile au fost ascultate, s-a trecut la vot. Colegiștii au discutat rînd pe rînd fiecare proiect de hotărîre, decizînd în cele din urmă înființarea unui adăpost pentru persoanele abuzate fizic, a unui centru de reabilitare a persoanelor handicapate și a celor aparținînd categoriilor defavorizate ale societății, centru în care să fie pregătit și personalul pentru instituțiile sociale.

Un alt proiect s-a referit la revitalizarea zonelor de agrement din Tîrgu

punctele de vedere, au răspuns la întrebări, iar în cele din urmă a sosit și „momentul adevărului” și anume răspunsul autorităților locale. Răspunsul a fost cel sperat, primarul Fodor Imre asigurîndu-i pe tineri că ideile, sugestiile și soluțiile prezentate de ei sînt în bună parte adecvate și realizabile, ba mai mult, că instituția pe care o conduce are în derulare proiecte asemănătoare.

Astfel „colegiștii” și-au luat ultimul examen; în avalanșa de flori, felicitări, interviuri, persista totuși întrebarea: am absolvit sau nu? Oare e suficient să „te joci de-a consiliul local” pentru a te considera un cetățean responsabil al urbei tale? Bineînțeles că nu... Dar un prim pas a fost făcut, rămînînd doar ca noi, „colegiștii”, prin ceea ce facem în fiecare zi, să mai facem un pas și încă unul, pînă cînd într-adevăr vom absolvi!

Ioana ROMAN,
absolventă a Colegiului Democratiei

Spre o nouă uniune

Se zice că amenințările și oportunitățile se presupun reciproc. Afirmatie întru totul adevărată în ce privește statul britanic în momentul de față: pe de o parte, spectrul posibilităților care li se deschid britanicilor devotați pluralismului și democrației este imens, și este vital pentru noi să nu lăsăm să pălească, odată cu sfârșitul lunii de miere Blair, imensul potențial de schimbare și de creativitate politică conținut de programul de reformă constituțională avansat de guvern; pe de altă parte, nu pot fi trecute cu vederea pericolele implicate de un anumit naționalism miop.

Asemeni multora din mișcările reformatoare care au apărut în Marea Britanie în anii '80, mișcarea pentru devoluția Scoției nu a vizat doar o singură problemă constituțională — în cazul de față, controlul democratic al puterilor administrative delegate Scoției. Ea și-a îndreptat tot mai mult interesul spre natura democrației înseși, și spre modalitățile în care trebuie să funcționeze un sistem democratic plural, transparent, modern.

În mod remarcabil, majoritatea ideilor avansate de mișcarea pentru devoluție continuă să își dovedească utilitatea: unele sînt acum statuate clar în legi în vigoare, iar altele fac obiectul diferitelor proiecte legislative.

O CULTURĂ A DESCHIDERII

Devine tot mai evident faptul că pînă în anul 2000 Scoția va avea un parlament devotat unei culturi a deschiderii și consultărilor pre-legislative. Dacă acest nou parlament va avea succes — mai ales în dezvoltarea unei politici inovatoare și eficiente în domenii cheie precum sănătatea, educația, fondul locativ, transportul — fără îndoială că el va începe să aibă influență asupra atitudinii altor regiuni ale Marii Britanii privind procesele politice și constituționale.

De exemplu, un guvern scoțian transparent în negocierile financiare purtate cu guvernul britanic, ar putea zdruncina împămîntenita metodă a alocării cu ușile închise a fondurilor către departamentele guvernamentale și către regiuni. Iar un guvern scoțian mai apropiat de oameni atît geografic cît și cultural, și care este mai deschis spre participare, ar putea descătușa un nou val de energie și creativitate în Scoția fapt ce ar putea ispiti și alte regiuni să urmeze același drum.

Atît în ceea ce privește oportunitățile. Am greși dacă nu am recunoaște că această răscruce în problemele constituționale ale Marii Britanii implică și pericole. Instaurarea autoguvernării în Scoția și Țara Galilor nu se limitează la

ameliorări tehnice sau procedurale ale democrației noastre. Ea înseamnă de asemenea că Marea Britanie trebuie percepută mult mai mult ca pînă acum ca fiind multinațională, o uniune de națiuni. Dintre toate statele vest europene, Marea Britanie este probabil cea care și-a adaptat cel mai bine identitatea națională pentru a face loc cît de cît unui sentiment de diversitate etnică și rasială.

IDENTITĂȚI NAȚIONALE

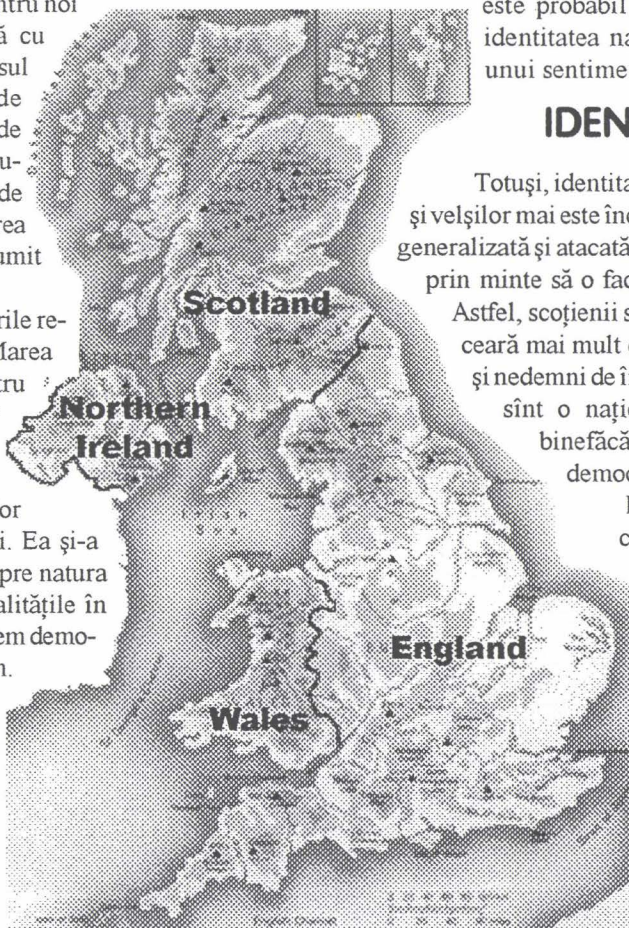
Totuși, identitatea națională a scoțienilor, englezilor și velșilor mai este încă tratată ca o glumă — caricaturizată, generalizată și atacată atît de fățiș cum nu i-ar trece nimănui prin minte să o facă în legătură cu alte grupuri etnice. Astfel, scoțienii sînt, zice-se, hapsîni și gata oricînd să ceară mai mult decît li se cuvine; velșii sînt secretoși și nedemni de încredere; iar englezii, ei bine, englezii sînt o nație arogantă ce datorează influenței binefăcătoare a celților tot ce știu despre democrație, comunitate și societate civilă.

Dacă majoritatea covârșitoare a cetățenilor și politicienilor nu va începe să respingă din motive de conștiință acest tip de reacție naționalistă preconcepută, atunci întregul proces devolutiv ar putea eșua într-o jalnică paradă de atitudini naționaliste și demagogie ieftină; genul de proces care nu poate sfîrși decît în înveninare și separație. Din partea scoțienilor și velșilor ar fi de dorit să pună capăt comentariilor inutile împotriva englezilor și să se folosească cît

mai creativ și pragmatic cu puțință de puterile ce le-au fost delegate. Din partea englezilor, ar fi de dorit să-și recunoască ciuda pe care o încearcă văzînd cum Scoția și Țara Galilor se îndreaptă spre o autonomie tot mai mare, și de asemenea să înțeleagă că nu cuștigă răzbunîndu-se. Înainte de toate, englezii trebuie să recunoască faptul că, fiind națiunea care reprezintă nouă zecimi din populația Marii Britanii, Anglia își poate oricînd permite să fie generoasă deoarece nimic important nu se poate întîmpla fără acordul ei.

Iar din partea tuturor acelor care doresc o evoluție pașnică și democratică, este de dorit o reafirmare a devotamentului lor față de dialogul civic, astfel încît să putem construi un unionism nou pentru secolul XXI, nu un unionism al incorporării, centralizării și dominării, ci un unionism al recunoaștrii reciproce și al unui real spirit de conviețuire. Fără acest spirit nu numai că devoluția ar putea eșua, dar orice dezvoltare constituțională viitoare s-ar baza pe mituri ale dușmăniilor naturale și ale diferențelor ireconciliabile, care sînt mituri fundamentale distructive. Și nu ne putem permite așa ceva.

Text preluat din *Citizen*, publicație a *Charter '88*
Traducere și adaptare de db

Breaking Barriers — Building Bridges

La invitația organizației Građanske Inicijative (Inițiativa Civică) din Belgrad, între 11-13 septembrie, HALLER István, referent al Biroului pentru Drepturile Omului din cadrul LPE, a ținut la Novi Sad cursuri în domeniul drepturilor omului și ale minorităților. La aceste cursuri au participat reprezentanții unor partide, organizații neguvernamentale, sindicate din Iugoslavia.

În orice situație anormală, cei care suferă mai mult sînt oamenii normali. Criza iugoslavă, este, în ultimii opt ani, una dintre situațiile anormale cele mai acute ale Europei. După ce decenii de-a rîndul „modelul iugoslav” fusese o lumină de speranță de mai bine pentru țările blocului comunist, de îndată ce acest bloc s-a destrămat și au început să se dezvolte în centrul și estul Europei sisteme mai mult sau mai puțin democratice, Iugoslavia a pornit la drum în direcția opusă. Încercarea de centralizare a unui stat federal, tendința de a introduce o dictatură mai severă și mai restrictivă decît cea a lui Tito, suprimarea pluralismului mass-mediei și dirijarea lui spre o propagandă unilaterală a avut efecte tragice. Nu doar pentru că s-a destrămat și s-a ruinat Iugoslavia, dar și pentru că această soartă a împărțășit-o și spiritul democratic (oricum firav, cît se putea dezvolta într-un stat comunist „cu față umană”).

Ce soluție se poate găsi la situația actuală din Iugoslavia? În momentul de față nu există alternative politice care să se bucure de sprijinul populației, alternative real democratice față

de dictatura lui Miloșevici. Tinerii, dornici de o viață mai bună, părăsesc în masă țara. Cei mai în vîrstă, decepționați, așteaptă un miracol care întîrzie să apară. Dar un miracol care să nu bombardeze. În această situație, care pare fără ieșire, există totuși arhipelaguri ale democrației. Unul dintre acestea, organizația neguvernamentală Građanske Inicijative, și-a propus să reunească aceste insule de democrație și să încerce chiar să formeze altele noi. Printr-un proiect vast, finanțat de Institute for Democracy in Eastern Europe, organizația reunește în mod regulat reprezentanții unor partide, organizații neguvernamentale și sindicate din Iugoslavia, pentru a le oferi diferite cursuri în domeniul democrației și pluralismului. La aceste cursuri sînt invitați ca lectori specialiști în diferite domenii (la prima serie de cursuri — referitoare la democrație — invitat a fost Jakub Karpinski, renumit analist politic polonez).

Într-o situație anormală, cei care suferă mai mult sînt oamenii normali. Suferința lor este cu atît mai mare cu cît se simt mai izolați, mai singuri. Građanske Inicijative acționează pentru eliminarea barierelor și construirea de punți între diferitele segmente ale acestei societăți fragmentate. Grupul constituit de organizația neguvernamentală în scopul derulării proiectului este un grup deosebit de eterogen, cu poziții și politici extrem de diverse. Ceea ce solidarizează oamenii acestui grup este dorința de a pune capăt — prin soluții democratice — crizei actuale.

HALLER István

Sprijin pentru școlarizarea romilor

Ministerul Educației Naționale a emis **Ordinul nr. 4562 din 16 septembrie 1998 privind reglementările pentru învățămîntul romilor**, considerînd ca fiindu-i necesară acestei comunități „un sprijin civic pentru a-și școlariza noile generații, a-și forma elita intelectuală reprezentativă și a participa la dinamica culturii de astăzi”.

Ordinul permite înscrierea, necondiționată de domiciliul părinților, în clasele primare a copiilor romi provenind din familii nomade (art. 1), predarea unor ore de limbă, literatura și istoria romilor (art. 2), prevede instituirea caravanelor școlare pentru romii nomazi (art. 3), gratuitatea învățămîntului preșcolar (art. 3), extinderea alocării

de locuri pentru romi în școlile normale și în facultăți și pentru anul de învățămînt 1999/2000 (art. 4), inițiază o negociere cu seminariile teologice privind admiterea unor tineri romi în vederea pregătirii lor ca slujitori ai cultelor solicitate de romi (art. 5), propune cooptarea copiilor romi în taberele de educație interculturală (art. 6).

Conform acestui ordin, inspectoratele școlare desemnează, în funcție de efectivele de elevi romi, un inspector responsabil cu învățămîntul romilor.

Pentru punerea în aplicare a acestui ordin, dl. Gheorghe Sarău este autorizat ca inspector pentru învățămîntul romilor din Ministerul Educației Naționale.

(H. I.)

BIBLIOTECĂ

Noi intrări în biblioteca LPE

POLITICĂ & POLITOLOGIE

- Vladimir Tismăneanu: *Mizeria utopiei*
- Carl E. Schorske: *Viena fin-de-siècle*
- Joachim Wach: *Sociologia religiei*
- Alina Mungiu Pippidi: *Doctrina politice*
- Enikő Magyari-Vincze: *Antropologia politicii identitare naționaliste*
- Margit Feischmidt, Enikő Magyari-Vincze, Violeta Zentai: *Women and Men in East European Transition*
- Dennis Deletant: *Romania under Communist Rule*
- Biblioteca Sighet: *O enigmă care împlinește șapte ani*
- Gheorghe Onișoru: *Alianțe și confruntări*

JURNALISM

- David Randall: *Jurnalismul universal*
- Mihai Coman: *Manual de jurnalism*

(K. J.-A.)

Felicitări absolvenților ediției a IV-a a Colegiului Democrației:

1. Antal Zoltán
2. Bereczki Gyöngyvér
3. Bilciu Ella Laura Cristina
4. Buja Béla Gergely
5. Cmeci Cătălin
6. Csiki Erzsébet
7. Dóczy Attila
8. Duca Dan-Alexandru
9. Farkas András
10. Frandేశ Cristina-Laura
11. Gál Sándor
12. Gáspár Annamária Réka
13. Iacob Mariela
14. Keresztes Barna
15. Lázok Klára
16. Lucaciú András
17. Magos Szilárd Szabolcs
18. Moga Paul Sebastian
19. Moldovan Octavian Vasile
20. Morar Ciprian
21. Onea-Gáspár Victor-Edgar
22. Roman Ioana-Dana
23. Stan Vasile Cristian
24. Vincze András Ede

Din luna octombrie a.c. se va lansa a V-a ediție a Colegiului Democrației, finanțată de către Fundația Bilance din Olanda. La această nouă ediție așteptăm înscrierea tinerilor între 16-22 ani.

**Pro Europa poate fi citită și pe
Internet, la adresa:**

**www.proeuro.netsoft.ro la Editoră
e-mail: office@proeuro.netsoft.ro**

Liga PRO EUROPA Liga

Copreședinți:

Smaranda ENACHE și CSIKY Boldizsár

Director executiv: SZOKOLY Elek

4300 Tîrgu Mureș, P-ța Trandafirilor nr. 5, et. III, CP. 1-154

Tel/fax: +40-(0)65-214076; 217584

CONTENTS:

P.1 *The European Union as a Union of Diversity and Convergence of Cultures* — the Europe of the 21st century must be, apart from the union of economies, a union of cultures since Europe can be understood only through the diversity of its cultures; *The Pluricultural Town of Odorheiu Secuiesc and Its Mirroring in the Education Process* — a PEL project aimed at bettering the minority/majority relations in the region;

P.2 A Romanian/Hungarian *synopsis* of the PEL's main events in September;

P.3 *Intra-Ethnicals: The Gordian Knot* — the debate on federalism has split Romanian society, the main part of it rejecting a priori any challenge to the concept of national unitary state, rather clinging on to mythical views on history than acknowledging the necessity of decentralization;

P.4 *The Reform of the Education System* — the reform has so far touched only the surface of the education system while it has also been used to shrink the already thinned space allotted to mother tongue instruction for minorities; *Open Letter to the Chairman of the Education Committee of the Parliament* — a number of NGOs, among which the PEL, protest against the restrictive legal provisions regarding the right of ethnic minorities to study in their mother tongue;

P. 5 *Pro Forma Reform* — the reform of the education system is running downhill since, instead of easing the learning process for the students, it seems more to confuse them by the redundant contents of the curriculum and the arbitrary criteria of their evaluation;

P. 6-7 *Constitutions are Made for the People, and Not the People for Constitutions* — an interview with Ricard Jordana, focusing on the issues of regionalism, devolution, and European integration;

P. 8-9 *The College of Democracy* —; *Passing from Political Mistakes, through Minorities Issues, to a Town Hall and Youth's Town Hall* — the final test and also the graduation of the students of The College of Democracy consisted in constituting an alternative youth's town hall;

P.10 *Towards a New Union* — the devolution process now taking place in Great Britain will fail unless it brings about a shift in perception of the union from a centralizing and incorporating one to a union of mutual recognition and peaceful coexistence;

P. 11 *Breaking Barriers — Building Bridges* — NGOs in the former Yugoslavia are doing their best to solidarize a fragmented society; — *Support for the Education of the Roma* — the Ministry of Education has issued legal provisions envisaging the facilitation of education for the Roma; — *new entries* in the PEL's library;

P. 12 *The College of Democracy* announces the start of its fifth edition in October.

PRO EUROPA este publicată cu sprijinul
Fundației Heinrich Böll (Germania) și BILANCE (Olanda)

Redactor: Doina BACI

La redactarea acestui număr au colaborat: Laura ARDELEAN, Marius COSMEANU, CSIKI Erzsébet, HALLER István, KACSÓ Judith-Andrea, KERESZTES Barna, LUCACIU András, Ioana ROMAN, Tehnoredactare: PÁPAI László Zsolt

Editare texte: KACSÓ Judith-Andrea • Foto: Octavian MOLDOVAN
Multiplacat la *Liga PRO EUROPA*